

Problema recunoașterii Botezului Creștin între Biserica Evanghelică și cea Ortodoxă și aplicarea practică a acesteia în România

cuvinte-cheie: Taina Sfântului Botez, Biserica Ortodoxă, Biserica Evanghelică, Recunoaștere

Această lucrare de cercetare și-a propus să examineze problema recunoașterii Tainei Botezului între Biserica Ortodoxă și cea Evanghelică. Faptul că în România aceste două biserici sunt atât de apropiate (atât spațial cât și sufletec) una de cealaltă, sugerează utilitatea acestui demers, respectiv de a analiza care sunt asemănările, dar și care sunt diferențele referitoare la această Taină Sfântă, atât în ceea ce privește învățătura, cât și aspectele practice. Pe de altă parte nu poate și nu trebuie să se piardă din vedere contextul global, pentru că nici Biserica Ortodoxă Română nu poate fi privită izolată de celelalte biserici ortodoxe locale, ea existând și viețuind într-un cadru pan-ortodox, precum nici Biserica Evanghelică C. A. din România, la rândul ei, nu duce o existență solitară, ci trebuie văzută într-un context mai larg al Protestantismului european și mondial.

Cercetările întreprinse au dus la proiectarea unei imagini complexe. Problema recunoașterii Tainei Sfântului Botez ne arată în esență o situație paradoxală. Pe de o parte, tocmai Botezul este acea Taină, care în dialogul ecumenic a generat o convergență teologică mult mai largă, decât alte teme abordate, iar recunoașterea acestui sacrament pare să se prefigureze în viitorul apropiat. Pe de altă parte însă, este la fel de adevărat că, din cauza unui număr de controverse (mai puțin de natură biblică, ci mai degrabă de natură dogmatică și practică), recunoașterea Botezului nu este un dat sau un lucru de la sine înțeles. Observația preliminară este aceea că Biserica Ortodoxă are probleme mult mai mari cu recunoașterea Botezului săvârșit după ritul evanghelic, decât o au invers bisericile protestante cu ritualul ortodox.

Primul capitol analizează documentele și studiile ecumenice relevante, în care chestiunea recunoașterii reciproce a Botezului este tematizată. După o introducere la fiecare tip de documente,

care are în vedere contextul în care ele au luat ființă și de unde provin, acestea sunt apoi supuse unei analize sub aspect istoric și sistematic. Primele au luat naștere la începutul secolului al XX-lea – începutul mișcării ecumenice moderne –, dar elaborarea lor în cadrul mișcării ecumenice continuă până în prezent. În primul rând, acele documente reprezintă un interes în care sunt implicați ortodocșii și protestanții. La urmă și poziția Bisericii Romano-Catolice este examinată pe scurt.

Primul tip de documente provine din lumea ortodoxă la inițiativa Patriarhiei Ecumenice. Este vorba despre enciclica sinodală a Patriarhului Ecumenic din 1902, cele două răspunsuri din partea Bisericii Ortodoxe Ruse și a Bisericii Ortodoxe Române din 1903, răspunsul Patriarhiei Ecumenice din 1904, și circulara Patriarhiei Ecumenice de la 1920. Patriarhia Ecumenică a încercat să convingă bisericile ortodoxe locale să-și revizuiască atitudinea lor față de bisericile vestice, numind la modul cât se poate de concret protestanții și romano-catolicii. Răspunsurile din partea Bisericii Ortodoxe Ruse și a Bisericii Ortodoxe Române sunt destul de reținute, uneori chiar reticente în formulările lor, astfel încât Patriarhia Ecumenică, la rândul ei, bate în retragere. Cu toate acestea, Mișcarea Ecumenică începută, n-a mai putut fi oprită. Conceptul de „recunoaștere” nu este încă folosit aici cu referire concretă la Taina Botezului, dar se prefigurează deja. În circulara din anul 1920, pentru prima dată – și trebuie reținut, că ideea vine din partea ortodoxă – este iterată ideea necesității înființării unei Federații Mondiale a Bisericilor. Abia în anul 1948 s-a materializat această viziune prin înființarea Consiliului Mondial al Bisericilor, dar din cauza circumstanțelor politice potrivnice, tocmai bisericile ortodoxe, dar și bisericile protestante din blocul estic au putut deveni membre ale acestui consiliu abia la a III-a sa reuniune din New Delhi, în anul 1961.

Al doilea tip de documente sunt rezultatul așa-numitelor „dialoguri bilaterale”. Acestea au început după al Doilea Război Mondial și au avut loc la intervale regulate, pe diverse teme teologice. Unele dintre ele s-au încheiat, în timp ce altele (cel puțin teoretic) continuă până în prezent. Numele lor le-au fost date de localitățile în care a avut loc prima întâlnire a respectivului dialog; anul și a doua localitatea menționată, reprezintă data și locul întâlnirii unde s-a tematizat Botezul. Următoarele dialoguri bilaterale sunt supuse unei analize: Biserica Evanghelică din Republica Federală Germania cu Biserica Ortodoxă Rusă („Arnoldshain“, 1969 - Leningrad); Federația Bisericilor Evanghelice din Republica Democrată Germană cu Biserica Ortodoxă Bulgară („Herrnhut”, 1984 - Eisenach); Federația Bisericilor Evanghelice din Republica Democrată Germană cu Biserica Ortodoxă Rusă - („Sagorsk”, 1987 - Wittenberg); Biserica Evanghelică Luterană din Finlanda cu Biserica Ortodoxă din Finlanda („Mikkeli”, 1990 - Valaamo); Biserica Evanghelică din Republica Federală Germania cu Biserica Ortodoxă Română („Goslar”, 1991 - Curtea de Argeș); Biserica Evanghelică din Republica Federală Germania cu

Patriarhia Ecumenică („Constantinopol”, 2004 - Istanbul); Federația Luterană Mondială cu Comisia Mixtă Internațională a Bisericilor Ortodoxe, („Espoo”, 2004 - Durău). În opinia mea dintre dialogurile menționate mai sus, trei sunt de importanță majoră, datorită profunzimii și complexității lor, cei implicați depunând un efort deosebit în abordarea tuturor problemelor cu privire la recunoașterea Botezului și ajungând la rezultate foarte diferențiate. Este vorba despre întâlnirile de la: Leningrad (Biserica Evanghelică din Republica Federală Germania cu Biserica Ortodoxă Rusă), Curtea de Argeș (Biserica Evanghelică din Republica Federală Germania cu Biserica Ortodoxă Română), precum și întâlnirea de la Durău (Federația Luterană Mondială cu Comisia Mixtă a Bisericilor Ortodoxe).

În paralel cu dialogurile bilaterale s-a dezvoltat cel de-al treilea tip de documente, și anume „documentele de convergență” care au fost elaborate și dezvoltate în organizațiile ecumenice. Acest lucru a fost gestionat pentru ansamblul lumii creștine în Consiliul Mondial al Bisericilor, mai ales în comisia „Faith an Order” (Credință și Constituție) al acestui consiliu. Voi avea în vedere Documentul de la Lima „Botez, Euharistie, Ministeriu” (BEM - 1982), cele două răspunsuri la acest document, date de către Biserica Ortodoxă Română și de către Biserica Evanghelică C. A din România, precum și documentul de studiu a Comisiei de Credință și Constituție „One baptism – towards mutual recognition” („Un singur Botez - către reciproca recunoaștere”) din anul 2011, care reunește răspunsurile bisericilor membre cu privire la BEM și solicită din partea tuturor bisericilor membre ale Consiliului Mondial al Bisericilor o reflecție mai aprofundată asupra temei Botezului.

În contextul european Conferința Bisericilor Europene a fost activă în această privință. Trebuie menționată „Charta Oecumenica” (2001), care nu tematizează în mod direct Botezul, ci vrea mai degrabă să traseze niște obiective privind cooperarea între diferitele biserici, dar sugerează în același timp și un anumit comportament al bisericilor în raport cu celelalte două religii „abrahamitice”, adică cea mozaică și cea musulmană, pe fundalul actualelor realități politice (putându-se compara în oarecare măsură cu circulara Patriarhiei Ecumenice din 1920). Pe de altă parte, cooperarea inter-protestantă, care are loc în cadrul Comunității Bisericilor Protestante din Europa, a fost luată ca model de colaborare între aceasta și Conferința Bisericilor Europene. Relevantă pentru această lucrare, este documentarea celor două consultări ale Comunității Bisericilor Protestante din Europa cu Conferința Bisericilor Europene, care au avut loc la Istanbul (2006) și la Viena (2008), cu ocazia cărora a fost abordată și tema recunoașterii Botezului.

Cel de-al patrulea tip de documente – un tip relativ nou, având în vedere că aceste documente au fost elaborate în actualul mileniu – sunt rodul colaborării consiliilor sau asociațiilor ecumenice la nivel național, având forma unei „declarații comune” ale bisericilor semnatare. Ca model au fost luate documentele organizațiilor ecumenice internaționale. Din cinci țări avem astfel

de „declarații comune“ ale bisericilor membre ale Consiliului Ecumenic Național din țara respectivă, și anume din: Polonia (2000), Germania (2007), Olanda (2012), Portugalia (2014) și Elveția (2014). Aceste „declarații comune” au în vedere mai degrabă aspectul practic al recunoașterii Tainei Botezului în contextul în care, la ora actuală, un număr mare de creștini ortodocși s-au stabilit în țările din Europa de Vest și interferența dintre creștinismul occidental și cel oriental se află la o cotă care nu are precedent în istorie și ia o amploare tot mai mare. Trebuie menționat că, în două dintre cele cinci cazuri, partea ortodoxă nu a semnat respectiva declarație comună; într-un caz (Elveția), Biserica Ortodoxă a fost chiar implicată în elaborarea documentului, iar în celălalt caz (Țările de Jos), ea a refuzat să participe la dialog.

La sfârșitul primului capitol, o să aruncăm și o privire asupra recunoașterii Botezului din punct de vedere catolic, atât în ceea ce privește Botezul protestant, cât și cel ortodox. Relevant pentru această lucrare este schimbarea atitudinii Bisericii Catolice după Conciliul Vatican II, așa cum se regăsește în constituția dogmatică „Lumen Gentium“, document în care Biserica Catolică își exprimă legătura ființială cu celelalte biserici.

În ordinea de mai sus sunt analizate aceste documente sub aspectul convergențelor pe care le stabilesc, dar registrând desigur și limitele lor.

Primul capitol are următorul conținut:

1. Documente care stabilesc primele contacte ecumenice
2. Documente rezultate din dialogurile bilaterale
3. Documente de convergență și consens elaborate de organizațiile ecumenice la nivel mondial și european
4. Documente de convergență și consens elaborate de organizațiile ecumenice la nivel național
5. Recunoașterea Botezului în accepțiunea romano-catolică după Conciliul Vatican II.

Cel de-al doilea capitol încearcă să prezinte viziunea protestantă a Botezului. Această lucrare nu și-a propus însă o prezentare generală, deoarece acest lucru a fost făcut destul de des și în mod competent. Scopul acestei prezentări speciale este, de a elabora perspectiva protestantă în dialogul cu Ortodoxia. Din capitolul anterior, în care au fost analizate dialogurile bilaterale evanghelic - ortodox, o anumită contradicție a ieșit în mai multe rânduri la iveală: pe de o parte, până la momentul actual nu există o recunoaștere generală și completă a ritualului Botezului protestant de către Biserica Ortodoxă; cel puțin nu o recunoaștere în sensul ecleziologic. Cu toate acestea, găsim adesea recunoaștere parțială sau o recunoaștere cu restricții. Reținem următoarele: în cazul trecerii de la o confesiune la cealaltă, nu se practică rebotezarea; în evaluarea teologică – conform căreia Botezul este o Taină Sfântă – există consens între Biserica Ortodoxă și cea

Evangelică; textele biblice care tematizează Botezul, de multe ori sunt interpretate din punct de vedere exegetic la fel sau foarte asemănător în cele două entități ecleziiale.

Spre deosebire de recunoașterea parțială în Ortodoxie sau recunoașterea *κατ οικονομίαν*, avem recunoașterea deplină a Botezului protestant de către Biserica Catolică, deși nu există încă o uniune ecleziologică.

Prin urmare mi-am propus să analizez Botezul „evangelic” în lumina întrebărilor deschise și a nedumeririlor din partea Ortodoxiei, pentru a vedea, care sunt obstacolele care stau în calea unei recunoașteri *κατ ακρίβειαν*. „După concepția ortodoxă, prin taine se revarsă în om viața dumnezeiască, energiile dumnezeiești ale Sfintei Treimi, sălășluite în umanitatea Fiului și coborâte în noi prin Duhul Sfânt. [...] Ele toate comunică același Duh, aceeași energie dumnezeiască.”¹ afirmă părintele Dumitru Stăniloae. Marele teolog ortodox român certifică protestanților faptul că ar fi pe drumul cel bun, așa cum a fost scos în evidență și de teologii pr. Aurel Pavel și Ciprian-Iulian Toroczka: „Aceștia [n. r. Protestanții] au început să înțeleagă importanța comuniunii (ca Biserică), precum și caracterul verbal al gestului sacramental, fapt care poate duce la o reconsiderare a valorii Tainelor.”² Poate cea mai stringentă întrebare din partea ortodoxă este aceea, dacă Botezul săvârșit în conformitate cu ritul protestant poate fi susceptibil de mijlocirea Duhului Sfânt, pentru că doar așa își atinge scopul final.

Prin urmare, voi analiza în acest capitol teologia și practica Botezului din punct de vedere evangelic cu privire la modul în care ele pot răspunde acestei întrebări din partea ortodoxă, care se referă la mijlocirea Duhului Sfânt. În terminologia ortodoxă, ea ar putea fi formulată și ca participare la plinătatea divinității. Unde se manifestă mijlocirea Duhului Sfânt în teologia baptismală a evangelicilor? Unde își are locul în practica Botezului, adică în ritual? În ce relație se află „votul postbaptismal” cu Mirungerea?

Într-o primă parte dogmatică sunt analizate texte din timpul reformei, scrise de Martin Luther sau de Philipp Melancton, dar și din teologia contemporană (Edmund Schlink și Wolfhart Pannenberg).

Într-o a doua parte practic-teologică, Rânduiala Botezului a Bisericii Evanghelice C. A. din România (1975), a Bisericii Evanghelice-Luterane din Republica Federală Germania (1988) și a Bisericii Evanghelice C. A. din Austria (2014) sunt studiate, cu o aplecare deosebită asupra problemei mai sus menționate a mijlocirii Duhului Sfânt. Nu există nici o îndoială, că documentele de convergență au avut un impact asupra acestor rânduieli (mai ales cea din Germania și cea din Austria, luând ființă după publicarea Documentului de la Lima - BEM). Această tendință și-a atins

---

¹ Stăniloae, Dumitru: „Numărul Tainelor, Raporturile între ele și problema Tainelor din afara Bisericii”; în: »Ortodoxia« - Revista Patriarhiei Române, Anul VIII, Nr. 2, aprilie-iunie 1956, București, pag. 195

² Pavel, Aurel; Toroczka Ciprian Iulian: „Adevăratul și falsul ecumenism. Perspective ortodoxe asupra dialogului dintre creștini”, Editura Universității Lucian Blaga din Sibiu 2010, pag. 180

apogeul în ritualul baptismal din Austria, unde au fost reincluse un ritual de primire la intrarea în biserică (vezi Exorcismul la ortodocși) și Mirungerea.

În partea a treia trec la o inversare, verificând cum este văzut și apreciat ritul baptismal ortodox în Biserica Evanghelică C. A. din România. Acest lucru l-am făcut, întocmind un chestionar, pe care l-am trimis birourilor parohiale ale Bisericii Evanghelice C. A. din România. Răspunsurile din acel chestionar reflectă cum este privit Botezul săvârșit în alte biserici, cu precădere în cea ortodoxă, prin evaluarea cazurilor de trecere de la alte confesiuni (și mai ales de la cea ortodoxă) la cea evanghelică. În același timp, chestionarul încearcă într-un context mai larg să scoată în evidență, cum sunt privite celelalte Taine sau Ierurgii (Cununia, Înzmormântarea). Interesantă este și evaluarea cooperării ecumenice la modul general, văzută prin prisma clericilor și a comunităților evanghelice.

Acest al doilea capitol are următorul conținut:

1. Teologia baptismală evanghelică, cu referire specială la mijlocirea Sfântului Duh
2. Ritualuri baptismale evanghelice și darul Sfântului Duh
3. Chestionar adresat parohiilor din Biserica Evanghelică C. A. din România, privitor la primirea celor de alte confesiuni – concluzii privind recunoașterea Botezului ortodox.

Cel de-al treilea capitol își propune o trecere în revistă a viziunii ortodoxe cu privire la Taina Botezului. Într-o primă abordare, ritualul Botezului ortodox este analizat mai detaliat; acest lucru se face pe baza ediției recente (2013) a MOLITFELNICULUI³. Acest ritual este privit pe de-o parte sub aspectul elementelor sale unice; dar pe de altă parte, am în vedere legăturile cu ceea ce se întâmplă în afara Bisericii Ortodoxe, mai ales în protestantism. Dacă vom compara ritualul baptismal ortodox cu rânduielele bisericilor occidentale, atunci constatăm, desigur, abundența de rugăciuni și de gesturi sau acțiuni simbolice și tipologice, dintre care destul de multe sunt necunoscute sau uitate în Occident. Dar este important de reținut că temelia sau esența Botezului este aceeași, mai ales în ceea ce privește argumentația biblică. Trebuie urmărită evoluția din timpul Noului Testament trecând prin biserica primară, iar după aceea prin vremea Sfinților Părinți, care și-au pus amprenta asupra formării ritului baptismal până în sec. al VI.-lea d. Hr. Presupunând că din secolul al V.-lea d. Hr. – prin trecerea întregului Imperiul Roman de la păgânism la creștinism și, în consecință, prin instituționalizarea bisericii – a avut loc o solidificare a riturilor, și începând din vremea respectivă putem vorbi despre un Botez „ortodox”.

---

³ MOLITFELNIC – tipărit cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București 2013, pag. 9 – 56

În urmă cu cinci ani, Biserica Ortodoxă Română a publicat o carte liturgică cu îndrumări practice pentru primirea creștinilor non-ortodocși la Ortodoxie.⁴ Pornind de la acest material, se poate verifica felul cum vede Biserica Ortodoxă Română Botezurile săvârșite în alte biserici, sau ce se consideră a fi necesar ca un astfel de Botez să fie valid în Biserica Ortodoxă. De aici se poate deduce destul de clar care este poziția actuală a Bisericii Ortodoxe Române în ceea ce privește recunoașterea Botezului.

Acest capitol nu își propune scrierea unei teologii baptismale ortodoxe, un asemenea deziderat din partea unui teolog protestant fiind foarte probabil sortit eșecului. Mai degrabă îmi doresc să elucidez întrebarea care s-a pus în cadrul teologiei ortodoxe în repetate rânduri, și anume, dacă poate exista un Botez acceptat de Biserica Ortodoxă săvârșit într-o biserică non-ortodoxă, deoarece în Ortodoxie nu există consens, dacă un Botez săvârșit în afara Ortodoxiei este posibil. Problema aceasta se poate soluționa doar în condițiile în care se găsește un răspuns la întrebarea dacă se poate vorbi despre existența unei realități ecleziale în afara Ortodoxiei. Prin urmare, la următoarea întrebare trebuie căutat un răspuns: cât de consistentă este explicația, că alți creștini nu sunt botezați din nou atunci când trec la Ortodoxie, având în vedere documente recente⁵, care subliniază, că Biserica Ortodoxă este universală și unica Biserică a lui Iisus Hristos și prin urmare, această Biserică Unică nu poate recunoaște altor denominațiuni creștine statutul de biserică, așa cum este scos în evidență de pildă de Jean-Claude Larchet: „Potrivit mai multor principii examinate [...] – în mod particular credința Bisericii Ortodoxe că Biserica nu poate fi decât una și universală, și convingerea ei că ea însăși este această Biserică una și universală (ca una ce este întemeiată de Hristos și de Apostoli și a păstrat nealterate credința și viețuirea propovăduită de ei, și deci ca una ce este sfântă și apostolică) –, Biserica Ortodoxă se consideră unica Biserică a lui Hristos și nu poate recunoaște celorlalte confesiuni creștine calitatea de Biserică.”⁶ Dacă nerepetarea Botezului săvârșit în altă biserică (care nu este recunoscută ca biserică) este argumentată *κατ' οικονομίαν*, atunci s-ar putea deduce că Botezul în apă nu este necesar pentru mântuire.

Propun o trecere în revistă a ideilor unor teologi ortodocși importanți cum ar fi Alexander Schmemmann (teolog rus exilat), pr. Ion Bria, pr. Dumitru Radu, pr. Liviu Streza (astăzi ÎPS Mitropolit Laurențiu) și în special cea mai mare autoritate a teologiei ortodoxe române, și anume pr. Dumitru Stăniloae. Chintesența este următoarea: o recunoaștere completă a unui Botez din

---

⁴ PRIMIREA LA ORTODOXIE A CELOR DE ALTE CREDINȚE – Lucrare publicată cu aprobarea Sfântului Sinod și cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București 2014

⁵ Cancelaria Sfântului Sinod (Hrsg.): „Despre Sfântul și Marele Sinod din Creta 16 – 26 iunie 2016 – Întrebări și răspunsuri”, Editura Basilica, București 2017 (<http://basilica.ro/wp-content/uploads/2017/08/Despre-Sfantul-si-Marele-Sinod-din-Creta.pdf>), pag 30 (Întrebarea nr. 32)

⁶ Larchet, Jean-Claude: „Biserica, trupul lui Hristos – II. Relațiile dintre Biserici”, Editura Sofia București 2014 (Traducerea: Marinela Bojin), pag 161

afara Bisericii Ortodoxe nu este posibil κατ ἀκριβείαν. Dar același Botez poate fi recunoscut κατ οὐκονομίαν sau cel puțin parțial recunoscut. Acest lucru se întâmplă prin faptul că Biserica Ortodoxă „validează” Botezul, care este nevalabil. În cele din urmă, voi arunca o privire asupra reglementărilor canonice referitoare la Botez, așa cum le-a scos în evidență ÎPS Mitropolit Laurențiu Streza.

În cele din urmă, am elaborat un studiu de caz, care încearcă să descrie problema recunoașterii Botezului în practică, analizând Protocoalele de Botez și de Cununie în a doua jumătate a secolului al XX-lea până în prezent de la biserica principală („Catedrala”) din Sighișoara.

Capitolul al treilea are următoarea structură:

1. Practica Botezului în Biserica Ortodoxă
2. Trecerea de la altă confesiune la Ortodoxie
3. Teologia Botezului în Biserica Ortodoxă în dezbateră cu teologia Botezului din alte biserici
4. Aplicarea practică a recunoașterii Botezului

Studiu de caz: analiza și evaluarea Protocoalelor de Botez și de Cununie în biserica principală („Catedrala”) din Sighișoara

Ultimul capitol al acestei lucrări este în mare măsură rodul seminarului „teologia recunoașterii” oferit de prof. Risto Saarinen și prof. Friederike Nüssel la Facultatea de Teologie din Heidelberg, în semestrul de vară 2016 (în care am avut oportunitatea să studiez acolo). Mai întâi analizez semnificația termenului „recunoaștere” sub aspect lingvistic (semantic, morfologic, etimologic).

Apoi, pornind de la importanța conceptului „recunoaștere” în dezbateră social-teoretică și filozofică, doresc să verific, în ce mod acest termen a devenit relevant pentru gândirea teologică și poate fi fructificat în continuare de aceasta.

În cele din urmă – și acest lucru nu este important doar pentru acest capitol, ci și pentru întreaga lucrare – conceptul „recunoaștere” este abordat în contextul gândirii ecumenico-teologice actuale. O relevanță deosebită o are opera teologului finlandez Risto Saarinen, care a elaborat mai întâi „Teorii de recunoaștere și de teologie ecumenică”⁷, iar în cartea sa recent publicată (2016) „Recunoaștere și religie”⁸ a extins aplicarea acestui concept la nivelul teologiei sistematice. Perspectiva sa este desigur determinată de gândirea teologică și filozofică occidentală. Este o

---

⁷ Saarinen, Risto: „Anerkennungstheorien und ökumenische Theologie“, in: Bremer, Thomas; Wernsmann Maria (Hrsg.): »ÖKUMENE – ÜBERDACHT. Reflexionen und Realitäten im Umbruch«, Herder Verlag Freiburg Basel Wien 2014

⁸ Saarinen, Risto: „Recognition and Religion. A Historical and Systematic Study”, Oxford University Press 2016

provocare pentru mine să analizez în ce măsură această perspectivă sau acest concept poate fi fructificată în dialogul cu Ortodoxia.

În lumina deciziilor luate de Sfântul și Marele Sinod din Creta (Conciliul „Pan-Ortodox”) în anul 2016 și a documentelor publicate de acest sinod, respectiv a documentelor ulterioare care interpretează aceste decizii, se poate observa o atitudine destul de defensivă a Ortodoxiei raportată la Mișcarea Ecumenică în general.

În sfârșit, mă voi apleca asupra modului în care Ortodoxia abordează conceptul de „recunoaștere”.

Al patrulea capitol cuprinde următoarele subcapitole:

1. „Recunoaștere” – în căutarea termenului adecvat
2. Este „recunoașterea” un termen adecvat pentru Ortodoxie?
3. Concluzii și perspective

În Anexa acestei teze de doctorat sunt de găsit rezumatele, comunicatele sau rapoartele dialogurilor bilaterale, ale consultărilor bilaterale ale Comunității Bisericilor Protestante din Europa cu Conferința Bisericilor Europene, și cele cinci declarații comune ale Consiliilor Naționale Ecumenice în vederea recunoașterii Botezului.

În cele din urmă, în acest sumar pot fi enunțate următoarele idei de bază:

Din perspectiva protestantă, recunoașterea Botezului ortodox nu creează probleme deosebite. Mai mult: există actualmente o tendință în lumea evanghelică, care încearcă să readucă în ritualurile lor baptismale elemente din Biserica Veche. Acest lucru nu este doar o concesie făcută părții ortodoxe în dialogul ecumenic, ci vine în urma propriei reflecții asupra faptului că, în timp, elemente valoroase (d. e. Taina Mirungerii) s-au pierdut. În ce măsură această resetare a Evanghelicilor cu privire la Tainele Bisericii poate fi apreciată și luată în considerare de partea ortodoxă, este desigur discutabilă din motive ecleziologice: o Mirungere evanghelică, de pildă, nu poate fi asimilată Mirungerii ortodoxe, deoarece realizarea mirului nu este la-ndemâna oricui, ci depinde de succesiunea apostolică a episcopilor, care îl fac, succesiune care, în accepțiunea Bisericii Ortodoxe, nu există la protestanți. O recunoaștere a Mirungerii evanghelice după Botez ar fi consecința recunoașterii hirotoniei în biserica evanghelică. Până în la acest punct însă, dialogul ecumenic încă n-a rodit; în actualul context ecumenic, este discutabil dacă și când se va întâmpla acest lucru. Deși această stare de fapt poate provoca o anumită frustrare pentru cei care își doresc pași mai mari și mai vizibili în drumul spre unitatea în Hristos, partea evanghelică nu ar trebui să înceteze să trimită acest gen de semnale de concesie și de bună-voință.

Recunoașterea unui Botez efectuat în afara Bisericii Ortodoxe de către aceasta rămâne deci problematică. Chiar și acolo unde ea există, nu poate fi definită dogmatic sau canonic; cel puțin nu în sensul care ar corespunde argumentației occidentale. Perspectiva occidentală percepe o contradicție între recunoașterea *κατ ἀκρίβειαν* și *κατ οὐκovoμίας*. Cu toate acestea, propășirea pe calea unității în cadrul paradigmei ecumenice este de neoprit, chiar și în Ortodoxie. Faptul că bisericile, prin reprezentanții lor, s-au întâlnit și se întâlnesc, au dialogat și dialoghează în continuare, nu poate rămâne fără rezultate. Biserica Ortodoxă trăiește în alte cicluri temporale decât Biserica occidentală, ultima dorindu-și rezultate comensurabile într-un timp mai scurt. Actuala criză a Mișcării Ecumenice va sfârși cândva, dar este nevoie de răbdare. În prezent ortodoxia este foarte ocupată cu ea însăși (datorită unor probleme destul mari, cum ar fi de pildă disputa privind recunoașterea autocefaliei Bisericii Ucrainene).

Cu toate acestea, sau chiar din acest motiv, este important și esențial, ca acolo unde există posibilitatea pentru deschiderea sau re-deschiderea dialogului interconfesional, să se facă uz de acest lucru, ca să se poată progresa pe calea unității. Datorită evoluției la nivel global, creștinismul occidental și cel oriental o să interfereze tot mai mult, astfel încât – chiar dacă încă nu există o decizie finală în sensul dogmatic sau canonic – este extrem de importantă găsirea unui mod de conviețuire, un „modus vivendi“, chiar dacă acesta este justificat doar *κατ οὐκovoμίας*. Pe de altă parte, există progrese atât în teologia academică, cât și în colaborarea interconfesională practică pe plan local (așa cum este cazul și în Sighișoara) și va continua să fie.

Nu trebuie uitat, că în termeni biblici, respectiv în interpretarea textelor biblice, divergențele în ceea ce privește Botezul aproape că nu există.

Este important să păstrăm și să extindem, ceea ce s-a realizat până acum. În acest sens prezenta lucrare vrea să aducă o modestă contribuție.